

Lasten toiminnan dokumentointi varhaiskasvatuksessa

Kati Rintakorpi

LTO, KM

kammi@dlc.fi

www.ilmaisupaivakotiillusia.fi

www.koulutuspalveluillusia.fi

Kyseessä on...

- kasvatustieteen (varhaiskasvatus) pro gradu (valmistunut joulukuussa 2010 Helsingin yliopistossa, ohjaaja Jyrki Reunamo), joka löytyy: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201102151242>
- monimenetelmäinen tutkimus, jossa pyritään löytämään vastaukset seuraaviin tutkimuskysymyksiin:
  - Minkälaisen varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjen ja järjestelyiden kanssa dokumentointi on yhteydessä?
    - Mitä mahdollisuuksia lasten toiminnan dokumentoinnilla on systeemitieteellisesti ja varhaiskasvatuksen hahmotuksen agenssin mallin mukaisesti ajateltuna?
  - Mitä lasten toiminnan dokumentointi voi tarkoittaa käytännössä?
    - Minkä tyyppistä dokumentointia tutkimuksen aineisto edustaa?

Pedagoginen dokumentointi

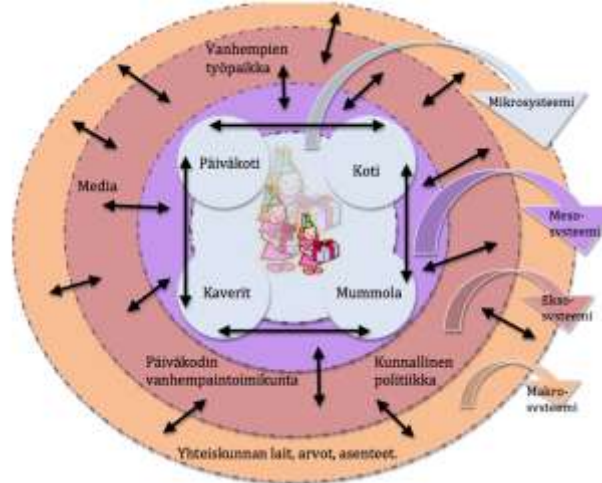
- työväline, jonka avulla pyritään luomaan reflektiivistä, vuorovaikutteista ja demokraattista pedagogiikkaa
  - konstruktivistinen ja sosiokulttuurinen oppimisympäristö
  - osallisuus
  - ”rikas lapsi ja kuunteleva aikuinen”

Teoreettinen viitekehys /Reunamo

- Jyrki Reunamon Varhaiskasvatuksen hahmotuksen agenssin teoria (2007)
  - lasten näkemysten vaikutus varhaiskasvatuksessa
  - lasten itsensä tuottamat merkitykset ja tapahtumat ovat keskeistä materiaalia kasvatuksellisissa sisällöissä
  - varhaiskasvatuksen tärkeintä antia ihmisten vuorovaikutuksessa tapahtuvat asiat ja merkitykset, eivät erilliset oppisisällöt

Teoreettinen viitekehys / Bronfenbrenner

- Ekologinen systeemiteoria (1979)
  - ympäristön moninkertaiset tasot vaikuttavat lapsen erilaisten vuorovaikutussuhteiden kautta

Kaksi sekundääriaineistoa

- määrällinen aineisto: Children's agentive perception uncovered (Reunamo, Hytönen, Nurmilaakso, Alijoki 2010)
- laadullinen aineisto: VKK –metro, Löytöretkellä omaan työhön (Mäkitalo, Ojala, Venninen & Viipas 2009)
- aineistojen triangulaation avulla pyrittiin löytämään monipuolisia vastauksia tutkimuskysymyksiin

Määrällinen tutkimus (Reunamo ym.)

- Omassa pro gradu –tutkielmassani tutkin, miten aikuisten ilmoittama **”runtas havainnointi ja dokumentointi”** näyttäytyy suhteessa muihin toimintatapoihin ja lasten toimintaan sekä aikuisen ja lapsen vuorovaikutukseen.
- Tutkimukseen osallistui 892 3-7 -vuotiasta lasta 259:stä satunnaisesti valitusta Uudenmaan alueella toimivasta kunnallisesta päiväkotiryhmästä ja 54: stä perhepäivähoitopaikasta.
- Tutkimusmenetelminä käytettiin
  - LIS-YC lapsihavainnointi > selvitettiin, mitä lapset oikeasti tekevät klo 8-12.
  - Varhaiskasvattajien arvio oppimisympäristöstään (toimintatavoista) > selvitettiin aikuisten varhaiskasvatuksen hahmottamisen malli

Tulokset määrällinen aineisto

- Opettajille tehdyssä kyselyssä runsas havainnointi ja dokumentointi liittyivät:
  - fyysisen oppimisympäristön tärkeys
  - lasten uteliaisuuden ja tutkimisen tukemista pidetään tärkeänä
  - toiminta tapahtuu pienissä ryhmissä ja eriyttäen
  - ryhmä tekee paljon retkiä ja hyödyntää lähiympäristöä
  - lasten välisten ristiriitojen selvittämiseen ei panosteta
  - matemaattinen ja luonnontieteellinen orientaatio nousevat hieman esille.

Tulokset määrällinen aineisto

- Havainnoitaessa ”runsaasti havainnoivien ja dokumentoivien” lastentarhanopettajien lapsia selvisi, että
  - lasten huomio oli kiinnittynyt kokonaistilanteeseen, oltiin open kanssa paljon ulkona, heikosti vapaata sisäleikkiä, mielikuvitus- ja roolileikkejä ja lapset toimivat yleisen toiminnan mukaisesti (mm. siirtymätilanteet, ruokailu).
  - varhaiskasvattajat eivät olleet vuorovaikutuksessa lasten kanssa, ”paras” tulos oli, että aikuinen vilkaisi lapsia yleisesti.

Tulokset määrällinen aineisto

- Minkäläisten varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjen ja järjestelyiden kanssa dokumentointi on yhteydessä?
  - Mitä mahdollisuuksia lasten toiminnan dokumentoinnilla on systeemiteoreettisesti ja varhaiskasvatuksen hahmotuksen agenssin mallin mukaisesti ajateltuna?
- Toiminta aikuislähtöistä ja strukturoitua enemmän kuin lapsilähtöistä ja luovaa
- ”Kuunteleva aikuinen” loistaa poissaolollaan
- Pedagoginen dokumentointi ei näyttäydy ”voimakkaana kasvatuksellisenä työkaluna”
- Varhaiskasvattajilla kuitenkin hyvä aikomus havainnoida ja dokumentoida?
- Sijoittuu Reunamon ”Kaaos” –kenttään, jossa pula resursseista ja toiminta on ”tulipalojen sammuttamista”
- Vuorovaikutus vähäistä edes yhden mikroympäristön (päiväkodin sisällä), puhumattakaan systeemien välisistä yhteyksistä.

Laadullinen tutkimus (VKK-metro)

- 16 tutkimuspäiväkotiä, jotka osallistuivat VKK – metro kehittämishankkeeseen yhden toimikauden ajan. Kaikkien kehittämistavoitteina havainnointi, dokumentointi tai molemmat.
- Päiväkodit saivat koulutusta, ohjausta ja aikaa reflektiiviselle kehittämiselle, sekä jonkin verran uusia välineitä käyttöönsä (videokameroita).
- Tutkimuspäiväkodit tuottivat raportit, joita analysoin tutkimuksessani

Tulokset laadullinen tutkimus

- Tutkimuspäiväkodeissa käytettiin mm. videointia, haastatteluita, valokuvia, lomakkeita ja kirjaamista.
- Motiivina mainittiin usein halu saada lisää tietoa lapsista ja heidän tekemisistään.
- Toimintaa ja tiloja pyrittiin muokkaamaan tutkimuspäiväkodeissa saadun tiedon perusteella. > entistä lapsilähtöisempää työskentelyä.

Tulokset laadullinen tutkimus

- Mitä lasten toiminnan dokumentointi voi tarkoittaa käytännössä?
  - Minkä tyyppistä dokumentointia tutkimuksen aineisto edustaa?
- Tulokset sijoittuvat Reunamon teorian ”Tavoite” –kenttään, jossa pyritään saamaan aikaan kehitystä omassa varhaiskasvatusympäristössä.
- Kodin ja päiväkodin mikrosysteemit saivat mahdollisuuksia kohdata ja vetää mukanaan myös muita mikrosysteemejä.

Pohdintaa

- Toimivatko päiväkodit niin tiukoilla resursseilla, että mahdollisuuksia toiminnan kehittämiseen ei ole, vaikka toiminta olisi kaoottista, selviytymistä?
- Dokumentoinnin mahdollisuudet ovat yllättävän suuret > lapsella tulee olla mahdollisuus olla osallinen omassa elämässään.
- Jos pedagogiseen dokumentointiin panostetaan vaikka edes 400 € / tiimi / vuosi, saadaan jo paljon aikaan (kamera, osuus tietokoneesta, joitakin työaikatunteja, hieman koulutusta).
- Lisääntyvä dokumentointi välittää yhteiskunnalle tietoa siitä, mikä sille on tärkeintä: lapset.